

co se peklo a vařilo v prosinci

V BŘEVNOVĚ

ČERNÝ KUBA

V dětství jsem se moc těšila na Štědrý den. Snad mi ani tak moc nešlo o stromček a dárky, jako o to, že má máma nebude muset obědovat. Jako jsem totiž dostala mandlově. Jenže předtím táta a maminka místo svého obvyklého „Pepeť“ začala říkat: „Proboha, kdo tě má ušít.“ A tak se místo obvyklého postu začalo v nás vařit i na Štědrý den v polévce. A bylo to jako tradice, které se vařilo v mamčině rodné, když ona byla ještě dítě. Černý kuba.

Náročná maminka namočila do trouby mléka sušené housky. Nejlepší byly sušené kousky (tři tři špičky), od kterých byl kuba opravdu černý. Pak během dopoledne mléko propustila kroupky a na kousky přidala v kastrolu kávu spenka, zela hrnkem vody a do mléka uvařila. Vhodný poměr hub byl asi 1/3 váhy kroupky. Pak sítka housky, vymačkala a drobně pokrájela. Na pánev spenka na sítce drobně namočenou cibulku, přidala housky, kávu a dusila do měkka. Uvařené housky vymačkala do uvařených kroupky, přidala rozemletý česnek, trochu marmelády, sítá mléko z hub, ocet a spenka. Štědrý večer pekáček vymačkala sádlem, vložila promočenou směs a navařila ještě dva pár dítka sádla. A to všechno dala do vyřezané trouhy.

Během doby (asi 1/2 hodiny), kdy z trouhy vycházela příjemná vůně zapékaného česneku kuby, připravovala sádlo. Nejprve jsem musela sádlo z kysaného zelí. Kysané zelí se vymačká a na pánev drobně pokrájí. Okope se několika žitkem a nastrouhá na struhadle. Může se přidat ještě i nastrouhané sýrové mléko. Všechno se v míse smíchá a přidá se cukr, špička soli, trochu pepř (nemusí být) a pokope se olejem (ten pro-

to, že vitamin A je rozpustný v tuku). Ocet se nepřidává, protože zelí je už samo o sobě dostatečně kyselé.

Mezitím se zapéká kuba, který po vyjmutí z trouhy náramně voní a pokud do něj jsme dali kousky, je opravdu černý. Je to tradiční lidové jídlo, které se vařilo na Štědrý den ve středních Čechách. Před nastávajícím vánočním občerstvím přijde kuba docela vhod. A se zeleným salátem velice chutná. Kdo se nechce dílat se salátem, nebo nemá čas, může místo salátu přidat kyselou okurku. *Filomena Jičínská*

BŘEVNOVŠTÍ ZEMĚBRANCI III.

Do Velké války

Josef Fučík

Výstřely sarajevského atentátu na následníka rakouského trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este a jeho choť 28. června 1914 znamenaly konec dlouhého mírového období téměř padesáti let, v němž národy monarchie (s výjimkou epizody okupace Bosny a Hercegoviny v roce 1878) prožívaly léta míru a klidného rozvoje. V této mírové době prošla též výraznou generační změnou celá rakousko-uherská armáda, z níž se ze síly, přecházející v uplynulých staletích z jedné války do druhé, stalo typické mírové vojsko, pro něž největší vzepětí znamenaly čas od času velké císařské manévry. Rovněž z pohoreleckých kasáren tak odcházely po ukončení prezenční služby do zálohy početné generace zeměbranců, jimž ani na mysl nepřišlo, že by se z ničeho nic mohli rázem ocitnout ve válečné vřavě.

Toto ovzduší klidu se však po událostech v Sarajevu rychle změnilo, i když první dny po atentátu jakoby nasvědčovaly tomu, že se neblahou událost podaří urovnat diplomatickým jednáním. Nastala paradoxní situace, kdy evropské mocnosti se již řadu let na násilné střetnutí intenzivně připravovaly a čekalo se jen na vhodný okamžik. Nyní však, kdy válka byla za-

?

CHVÍLE S KRÍŽOVKOU • Připravuje Olga Lišková

?

Za druhé světové války vyšla šternovská společnost I. R. Měsíční dělnou práci, která by se Vám nyní v úvodních číslech letka. Poprvé v šternovské, v obzvláště užitečných a věcných, na které nemá šlořit celý rok čas pomýšlet. V anketařích j už 2000 odměn. Některé z nich šternovské nakladatelství nakladatelství dříve v šternovské. Správné vyřešení úlohy z minulého čísla: Petrček se koupil šternovčan.

•	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
11																				
12																				
13																				
14																				
15																				
16																				
17																				
18																				
19																				
20																				

Pozdrav z Prahy!

Na Pohořelci — 207.

dveřmi, nikomu se do ní, s výjimkou radikálních šovinistických kruhů v zemích potenciálních soupeřů, příliš nechtělo.

I v rakousko-uherském mocnářství lidé do poslední chvíle věřili, že Srbsko, proti němuž bylo vzneseno obvinění, že stojí v pozadí atentátu, přijme podmínky vídeňského ultimáta, či že se případná „trestná výprava“ habsburské armády na Balkán stane epizodou, která nebude podnětem k zažehnutí světového požáru. Procitnutí přišlo již 25. července, kdy se v ulicích měst po celé monarchii objevily známé plakáty s provoláním císaře Františka Josefa I. Mým národům. Téhož dne byla zahájena částečná mobilizace, uvádějící sedm rakousko-uherských armádních sborů na válečný stav. Byl mezi nimi i pražský VIII. sbor, do jehož sestavy patřila 21. zeměbranecká pěší divize, tvořená 8. zeměbraneckým pěším plukem z Pohořelce a třemi dalšími zeměbraneckými pluky z Čech (6. chebským, 7. plzeňským a 28. píseckým).

Nečekaný nástup do zbraně se u těchto těles týkal prakticky všech mužů od devatenácti do dvačtyřiceti let věku a nebylo jednoduché tuto masu povolovaných rychle zvládnout. I před pohořeleckými kasárnami a na jejich nádvoří se záhy tlačili stále noví přicházející záložníci; pro mnoho z nich nebyla okamžitě k dispozici výstroj a trvalo řadu hodin a dní, než se věci uvedly do pořádku. Je však nutno konstatovat, a to zcela průkazně, že nejen v Praze, ale i v celých Čechách proběhla mobilizace zcela spořádaně, kázeň nastupujících mužů byla bezvadná a nedošlo k žádným výtržnostem či zprotivením, jak to poté barvitě líčila některá národovecká díla poválečné éry.

V Praze bylo v těchto dnech nejrušněji v budově vojenského velitelství na Malostranském náměstí, v níž se soustřeďovala řada velitelství a armádních zabezpečovacích složek. Hlavní slovo zde nyní měli pražský místodržitel hrabě Thun, velitel VIII. armádního sboru a pražský posádkový velitel gen. Giesl, velitel 21. zeměbranecké divize podmaršálek Przyborski a její 42. zeměbranecké brigády (kam patřili i „osmáci“ z Pohořelce) generálmajor Podhajský. Odchodu jednotek pražského VIII. sboru na vznikající frontu proti Srbsku předcházela slavnostní přísaha. Osmý zeměbranecký pluk, jemuž velel plukovník Welley ji vykonal na Mariánských šancích. Welley promluvil k mužstvu německy, do češtiny jeho projev překládal podplukovník Pulz. Tři tisíce a padesát osm nastoupivších vojáků z Pohořelce pak opakovalo česky slova přísahy; jejich projev vyzníval, podle dojmu některých účastníků, bázně a zdrženlivě. Někteří z přítomných diváků, především z řad pražských Němců, to pak považovali za známku malé loajality českých

vojáků k císařskému domu, či za projev působení protirakouských živlů v českých jednotkách.

Jistě, v Praze nebylo možno očekávat jástot a projevy radikalistického nadšení při vyhlášení války (*alle Serben müssen sterben*), tak jak je projevovaly početné skupiny velkoněmecky smýšlejících válečníků ve Vídni či jiných rakouských městech, ale dokonce i v Brně nebo Jihlavě. Vyčítat nastoupivším do zbraně, že nejdou do války s nadšením, bylo i tehdy poněkud zcestné. Kdo z normálních lidí by asi šel do války rád? Uškrtené hlasy osmáků byly především projevem lidsky pochopitelné tísně, obav z toho, co bude následovat, pochyb zda následující masakr přežijí, otázek co bude s jejich rodinami a jak to vše velké neznámé, které se nyní na ně valí, může vůbec skončit. Už to, že přes tuto tíseň ukázněně a spořádaně nastoupili do zbraně, svědčilo o jejich odvaze a stále vysokém smyslu pro plnění občanské povinnosti.

Svízelné Srbsko

Zanedlouho, v neděli 2. srpna 1914, odjížděl 8. zeměbranecký pěší pluk na srbskou frontu. Na bubenečské nádraží se s ním přišel rozloučit sám kníže Thun, ulice byly lemovány zástupy lidí a ozývalo se i volání „Nazdar“ a „Hoch“. Též cestou železničního transportu, mířícího přes Tábor dále k Vídni, panovala ještě na nádražích dobrá nálada. Hrály zde početné hudby a vojáci dostávali od lidí četné pozornosti, zejména jídlo, pití a cigarety. Transporty zeměbranců projely hlavním městem monarchie a zamířily do Uher, na Pécs a odtud dále na Osijek, ležící na řece Drávě. Šestého srpna, po čtyřech dnech jízdy v nepohodlných nákladních vagónech, dorazily jednotky pražské zeměbranecké divize do blízkosti srbských hranic. Zde se již 8. pluk ocitl ve skutečné válce. Brzy na něj i na ostatní pluky divize dolehly s brutální silou všechny svízele nezdařeného začátku tohoto tažení.

Již první dny války ukázaly, že operace rakousko-uherské armády v Srbsku byla nedokonale připravena a zahájena s mylným předpokladem, že půjde o krátkou expedici, za níž se srbská armáda rychle zhroutí. Byla to nejen zcela nereálná východiska, přehlíživě podceňující houževnatého protivníka disponujícího početnou armádou (asi 460 tisíc mužů), se zkušenostmi z nedávných balkánských válek, s vysokou kázní a bojovou morálkou. Svůj nešťastný styl jí navíc vtiskl i velitel celého balkánského uskupení, polní zbrojmistr Oskar Potiorek, dosavadní zemský velitel v Bosně a Hercegovině, málo schopný vojenský byrokrat dogmatického založení, jenž přežíval ve

pokračování na str. 10

pokračování ze str. 9

svých vysokých funkcích jen díky svým kontaktům u vídeňského dvora.

Rakousko-uherská ofenzíva byla zahájena ve východní části Slavonska, v rovině s nekonečnými kukuřičnými poli, tedy v těžko prostupném terénu, jímž se jednotky jen namáhavě prodíraly a ztrácely orientaci; pro srbské střelce a komity (dobrovolné bojovníky stojící mimo svazek armády) čekající na nepřítele již u samotných hranic však tato krajina poskytovala jedinečný skryt a možnosti palby ze zálohy. To také již zanedlouho krvavě pocítili i osmáci a jejich druhové z 21. zeměbranecké divize, poté co 8. srpna došli k Sávě, v dalším dni se přepravili přes řeku na území Bosny, zde se soustředili, 12. srpna překročili řeku Drinu a vstoupili na srbské území.

Kromě skrytého a zákeřného nepřitele začalo jednotky decimovat i tamní prostředí. Nesmírné vedro a pohyb po hrbolových prašných cestách v soukenném stejnokroji a se zátěží plné polní výstroje, vážící i s neseným střelivem kolem 30 kilogramů – to vše vyčerpávalo většinu mužů již po krátkém pochodu. Žízlivé jednotky narážely na studně s otrávenou vodou, v noci byly přepadány komity, vojáci odloučivší se od jednotek byli pobíjeni místními obyvateli, a nejen to, ani řádné srbské jednotky zprvu nebraly zajatce. To vše poznali i Pražané na své kůži. Tak již 14. srpna početná skupina komitů přepadla ze zálohy část 8. zeměbraneckého pluku u kláštera Čekošina a pobila řadu jeho vojáků. Pět komitů, kteří byli poté dopadeni, bylo postaveno před stanný soud a zastřeleno.

Zakrátko narazil tento první pokus o ofenzívu na srbské území na dobře připravenou obranu prvosledových divizí protivníka a snaha o její prolomení skončila neúspěšně. Rakousko-uherská armáda byla odražena a nezbylo jí, než ustoupit za Sávu. Zahájení pochodu zpět bylo signálem pro mohutné zesílení palby Srbů a následující rakousko-uherské ústupové boje byly vedeny se značnými ztrátami. Nebyl dostatek obvazišť a zdravotnického personálu pro četné raněné, pochodující vojáci byli prakticky po celé dny bez vody, v nepřehledném terénu bylo vyloučeno použití vlastního dělostřelectva, neboť hrozilo napadení vlastních rozptýlených sil, taktické sestavy se rozpadly a úspěšný návrat za Drinu visel na vlásku. Tato kritická situace trvala celý měsíc.

Po neúspěšné první kampani v Srbsku se jisté kruhy v armádním velení snažily svalit vinu na české vojáky 21. zeměbranecké divize a jejich „panslavistické“ citění. Jejich tvrzení byla natolik nevěrohodná, že byla odmítnuta i samotným Potiorcem. Ve skutečnosti právě v nejkritičtějších fázích ústupu, kdy v každé chvíli hrozilo vypuknutí paniky, úspěšně zasáhly české jednotky. Byl to například generálmajor Podhajský, který 8. září u Parašnice kryl ústup celé sestavy a s osmi rotami pražských zeměbranců dokonce přešel do protizteče, čímž uvolnil nejen 21. ale i sousední 9. divizi. Za tento čin mu byl poté udělen Rytířský kříž Leopoldova řádu s válečnou dekorací. Jistě by tímto vysokým řádem nebyl dekorován český generál, kdyby trapná obvinění jeho českého mužstva ze strany neschopných pánů Schönaicha, Krobotina a dalších byla pravdivá.

Po přeskupení vojsk za Sávu a v následující druhé ofenzívě byla rakousko-uherská armáda úspěšnější. V listopadu opět překročila obě hraniční řeky, Drinu i Sávu a 29. listopadu dobyla Bělehrad. Pak se opět objevily obtíže, v nichž přešlo srbské hlavní město opět na čas do rukou protivníka a rozhořely se vleklé podzimní boje.

To se však již osmáků a jejich 21. zeměbranecké divize netýkalo, neboť na sklonku roku 1914 odjížděli s 2. armádou generála Böhma-Ermolliho na východ, do Karpat, kde rakousko-uherská armáda vedla v krutých zimních podmínkách těžké boje s Rusy. Početné ruské divize se draly z Haliče na Duklu, Lupkov a do údolí Laborce, na hraniční přístupy, s cílem prolomit rakousko-uherskou frontu a proniknout do

uherské nížiny. Pražští vojáci, s úlevou opouštějící chaotické srbské bojiště, dostali ještě jednu dobrou zprávu – jejich dosavadní divizionář, podmaršálek Artur Przyborski, velitel bez nadání a byrokrat konzervativního ražení, byl odvolán a v čele divize stanul jejich již oblíbený generálmajor Podhajský.

Alois Podhajský, pozdější podmaršálek a československý armádní generál, rodák z Blatné (*1864) byl nadaným a zkušeným zeměbraneckým velitelem. Ke svému českému původu se vždy otevřeně hlásil a byl znám svým dobrým vztahem k českým vojákům. Byl náročným, ale spravedlivým velitelem, ale i kritikem poměrů ve vyšších štábech; bez rozpaků lze říci, že patřil k nejzdatnějším divizním velitelům rakousko-uherské armády. Jeho schopnosti a profesionální zdatnost se staly při pozdější výstavbě československé armády neocenitelnými. Byl jejím jediným generálem, jenž sloužil v této hodnosti již za první světové války. Snad proto jej jeho pozdější oponenti typizovali jako „rakušáka“ a zůstal až podnes nedocenen.

Východní fronta

Podhajského rozhodné velení se projevilo hned po příchodu 21. zeměbranecké divize do Karpat, kde byla zasazena těsně před Velikonocemi 1915 v údolí Laborce k přehrazení postupu ruských vojsk, usilujících zde ve značných počtech o proniknutí za (dnešní) slovenské území. Rakousko-uherské jednotky, tísněné ruskou přesilou, vedly zde těžké ústupové boje, které vyvrcholily na Bílou sobotu (3. dubna), kdy se podařilo Rusy zastavit. Poté nastoupila těžce zkoušená 21. divize spolu se sousední 45. střeleckou divizí do protiútoků; podařilo se jim postoupit a obnovit přední okraj vlastní fronty. Rusové se za značných ztrát dali na ústup a jejich pokus o průlom do Uher byl odražen.

V následujícím vlastním úderu na ruskou armádu u Gorlic, v ofenzívě zahájené 2. května společně s německou armádou maršála Mackensena, bojovala 21. zeměbranecká divize v rámci 3. armády generála Borojeviče a podala úctyhodný výkon. Za něj pak Borojevič při přehlídce vojsk, uspořádané 13. května v Humenném, vyslovil zeměbrancům své uznání. Úspěch vojsk centrálních mocností u Gorlic znamenal, že linie fronty byla posunuta o stovky kilometrů k východu a severovýchodu a obávané nebezpečí ruského vpádu na území monarchie bylo (jak se později ukázalo definitivně) zažehnáno.

Zmíňme se zde ještě o jednom boji, v němž si pražští zeměbranci vydobyli uznání, a to o střetnutí u Malastowa, v níž byla 21. divize zasazena v rámci X. armádního sboru. Za výtečný výkon svých vojáků byl Podhajský vyznamenán Řádem Železné koruny II. třídy. V generálových denících najdeme slova vysokého ocenění statečnosti a odvahy českých vojáků, především zeměbraneckého pěšího pluku č. 8 pod velením plukovníka Chvostka.

Během dlouhých měsíců šarvátek, útoků, ztečí a ústupů, ale i útrap zákopové války patřila Podhajského divize k osvědčeným svazkům a její vojáci se stali zkušenými bojovníky. Přece se však v jejich řadách stále projevoval jistý vliv idealizovaných představ o Rusku a carském samoděržaví, vedoucí občas

k jednotlivým dezercím, ale i zbytečným ztrátám na životech. Zznamenejme zde jednu z řady takových příhod.

V předjaří roku 1917 byla 21. zeměbranecká divize rozvinuta na severním svahu Karpat. Nastaly opět Velikonoce a s nimi ruské pokusy o sbratření. Ruští vojáci volali do rakousko-uherských zákopů své pozdravy a nabízeli velikonoční dárky. Na jejich lákání doplatili svou naivitou čtyři lidé z 8. střeleckého pluku. Dva důstojníci a poddůstojníci, kteří se poté na jednu z takových výzev přiblížili k ruským zákopům, byli postřeleni.

Po ruské únorové revoluci 1917 přecházela fronta stále více k poziční válce. Zato daleko odtud, na italském bojišti, vrcholila gigantická střetnutí na Soče. Rakousko-uherské velení hledalo všechny volné síly, a tak došlo i na pražské zeměbrance. Jejich 21. divize, přejmenovaná mezitím na střeleckou, se 11. června 1917 řadila v Bednarówě u Stanislawova k odjezdu na italské bojiště.

Krvavá Soča

Válečné vyhlídky Rakousko-Uherska se značně zkomplikovaly, když mu 23. května 1915 nečekaně vyhlásila válku Itálie. Tento, nyní již bývalý spojenec z vojenského Trojspolku, využil příležitosti k získání značné územní kořisti na úkor podunajské monarchie, porušil svou dosavadní neutralitu a přidal se na stranu Dohody.

Italské velení se pak celou svou silou vrhlo k hranicím monarchie, s cílem prolomit její obranu a vpadnout na rakouské území. Hlavní síly čtvrtmilionové italské polní armády nastoupily do útoků v povodí Soče (Isonza), hraniční řeky mezi Itálií a (dnešním) Slovinskem. V letech 1915 – 1917 zde pak proběhlo jedenáct masových bitev s dosud nevídanou účastí dělostřelectva, v nichž se rakousko-uherský obránci postavili mnohonásobné italské početní přesile. Tuto hranici ubránili a vpád do nitra monarchie se nezdařil. Avšak tento úspěch byl, zejména v roce 1917, na vážkách. Do poslední, jedenácté sočské bitvy (18. 8. – 13. 9. 1917) významně zasáhla i pražská 21. střelecká divize.

V pásmu, které po přesunu z východní fronty zaujala na severním křídle sočské obrany, začaly italské jednotky přecházet řeku po válečných mostech a útočných lávkách pod krytem mohutné dýmové clony v noci na 19. srpna. Nezadržitelně proudily husté zástupy pěchoty na východní břeh Soče. V úseku mezi Selem a Desklemi, kde italské velení zamýšlelo vést hlavní úder, přešel na druhou stranu řeky celý italský XXVI. armádní sbor, u Kanalu se na východním břehu rozvinula italská 60. pěší divize. Jejich síly narazily za Sočou právě na obranu pražské 21. střelecké divize.

Obrana 21. zeměbranecké divize se zde opírala o výšiny nad řekou, bránící přístupy k rozsáhlé Banjšické náhorní planině, jež byla jednou z klíčových oblastí sočské fronty a vstupní branou do hloubky rakousko-uherského území. Proto zde, na výšinách, bylo těžiště obrany a u řeky měla divize jen předsunutá jednotky.

Poté, co se protivník překvapivě objevil za řekou, nastoupil do ohroženého prostoru 8. střelecký pluk. Během svého zdoluhavého sestupu z výšin k břehům řeky, byl napaden italským dělostřelectvem a v jeho husté soustředěné palbě utrpěli pražští střelci značné ztráty. Dá se skoro říci, že jen tak tak unikli osmáci svému vyhlazení. Situace pro obránce hrozila krizí. Trvalo pak celé dva dny, než se rakousko-uherské straně podařilo vývoj boje v severním pásmu stabilizovat. Otřesená pražská divize se poté pokoušela zaujmout novou obrannou linii dále od řeky. Italská přesila ji však tlačila do kopců, do prostoru náhorní planiny Banjšic. Vřava na bojišti byla nevýslovná – sloupy dýmu na svazích výšin, bití dělostřelectva, nelítostný boj v roztržitých lesních porostech, jámách po explozích granátů, v terénu posetém padlými a raněnými, bloudící skupiny rozptýlených bojovníků – to byl několikadenní obraz tohoto nelítostného střetnutí.

Do chmurných vyhlídek rychle řidnoucích obránců zasáhlo 23. srpna velitelství Sočské armády, když vydalo rozkaz k vyklizení náhorní planiny. Avšak i u protivníka nastala krize, neboť úporná rakousko-uherská obrana způsobila italské 2. armádě generála Capella značné ztráty. Vojska byla zcela vyčerpána a na konci sil, jejich útok se nezadržitelně zastavil. Rakousko-uherská obrana, a to i v pásmu 21. divize, zůstala neprolomena. Pražští střelci však za to draze zaplatili. Velké ztráty, jež utrpěli, se již do konce války nepodařilo nahradit.

Válka však neúprosně pokračovala a značně pošramocená pražská divize se po přeskupení sil již začátkem roku 1918

ocitla v těžkých bojích na Planině sedmi obcí, na Monte di Val Bella a Col del Rosso. Ač představovala již jen zlomek své původní síly a zůstala zcela bez dělostřelectva, nezůstala zde ničeho ušetřena. Poté, co zde boje utichly, byla dokonce na čas odsunuta znovu do Haliče, tentokrát k ochraně železničních tratí, kudy proudily vlaky s ukrajinským obilím do nitra vyhladovělé monarchie. Pak se v polovině srpna vrátila zpátky do Itálie, kde byla zařazena do zálohy.

Šířily se zprávy o konci války a pražští vojáci tak pevně věřili, že se již na frontu nevrátí. Začátek spojenecké ofenzívy na Piavě a spontánní odchod maďarských pluků z fronty domů tento vývoj jen potvrzoval. Pak však, proti všem těmto očekávaním, 24. října přišel rozkaz k zasazení. Tento neočekávaný nástup do pozic většinu mužstva zaskočil. Vzniklá nespokojenost byla navíc násobena nevolí nad tím, že mají střídat uherské pluky, které nastupovaly cestu do Uher. Letáky v češtině, shazované italskými letouny, informovaly vojáky o mírových návrzích Dohody a uznání československé samostatnosti. Významnou roli sehrávaly i zprávy, které z domova přinášeli i navracející se dovolenci, hovořící o otevřených přípravách k vytvoření samostatného státu. V těchto souvislostech se všem jevilo, že pokračování v boji na frontě postrádá pro české vojáky jakýkoliv další smysl.

Přesto 21. střelecká divize vyrazila v pozdním odpoledni téhož dne na pochod k jihozápadu, odkud hřměla silící dělostřelba. Střelci postupovali po silnici podél Piavy a v nadcházejícím soumraku odbočila jejich první část do údolí k Carve. Ubývající světlo podporovalo anonymitu stovek pochoduujících, a tak se z plukovního proudu začaly ozývat výkřiky nespokojených vojáků: „Vojno povol!“, „My chceme domů!“ a „Když odcházejí Maďaři, nepůjdou je osmáci střídat!“. Ozvaly se i výstřely z pušek do vzduchu a někteří vojáci začali házet ze svahu ruční granáty. Za tohoto stavu, kdy většina divize očividně ztrácela svou bojeschopnost a napětí se mohlo dále stupňovat, rozhodl se (tehdy již nový) velitel divize podmaršálek Klein po krátkém jednání odzbrojit jednotky, u nichž došlo ke střelbě do vzduchu, a odvést divizi zpět do týlu fronty.

Mezitím do celé věci vstoupil velitel bojové skupiny Belluno polní zbrojmistr Goglia. I on sám si byl dobře vědom, že vzhledem k politické situaci, nastávajícímu rozpadu monarchie a jednání o příměří, již chybí prostředky k držení vojáků nových států v císařské armádě a nestál o žádné krveprolití. Dne 28. října, kdy byla v Praze proklamována samostatnost, vydal rozkaz k odvedení divize na rakouské území a odeslání jejich příslušníků do vlasti.

V příštích dni tak vyrazili pražští střelci, stále ve vojenském pořádku, od Belluna k severu, k rakouským hranicím. Pochod probíhal v klidu a bez zvláštních příhod. Jakmile dorazily jednotky 21. divize k železniční stanici v Toblach, byly zde zařazeny do železničních transportů, odjíždějících do Československé republiky.

Tak skončil incident českých střelců před jejich cestou domů, který vstoupil do dějin prvního odboje. Přetvořen v legendu se poté stal jedním z nejznámějších příběhů české frontové rezistence; byl poté označen za vzpouru 8. střeleckého pluku, a ještě později dokonce za vzpouru celé pražské 21. střelecké divize. Tato legenda byla pečlivě pěstována, neboť z národnostního hlediska byla pražská střelecká divize považována za „nejčeštější“ svazek v celých rakousko-uherských polních silách.

Legenda nejen že neodpovídala skutečnosti, ale stala se i příběhem, jenž českému vojáku první světové války ani v očích nových spojenců příliš neprospěl. O tom, že ani pražský 8. střelecký pluk si během války v četných bojích nevedl zdaleka špatně, svědčí mimo jiné i vysoký počet jeho vyznamenaných. Od začátku války do ukončení sočských bitev v roce 1917 byla jeho mužstvu udělena 1 zlatá, 153 velkých stříbrných a 803 malých stříbrných medailí za statečnost. Jejich nositelé za ně pobírali měsíční příplatek ve výši 20 – 40 korun, což ani za války nebyla pro vojáka zanedbatelná suma.

Osmáci se ozvali v okamžiku, kdy jejich občanská povinnost skončila, což vzápětí potvrdil i císař Karel svým rozhodnutím, v němž zhostil vojáky nově vznikajících států jejich přísahy. To rychle pochopili i jejich velitelé a umožnili jim bez krveprolití rychlý návrat domů, do Československé republiky. Pražské střelce, kteří přežili peklo války, čekala již nová kapitola jejich života. Těžko říci, zda splnila jejich očekávání, která si vysnili cestou domů od italské hranice.